

REGIONALT
SKOG- OG
KLIMAPROGRAM
(RSK)
FOR INNLANDET 2019-2022

Hovedmål:

Skogbruket i Innlandet skal gi grunnlag for økt og lønnsom skogproduksjon, økt bruk av tre, økt verdiskaping og bidra til å nå nasjonale klimamål.

Det forutsettes et bærekraftig skogbruk som balanserer økonomiske, miljømessige og sosiale hensyn.

Prioriterte skogbrukstiltak i Innlandet *)	Virkemidler i RSK	Viktige RBU-strategier for skogbruket
<ul style="list-style-type: none"> • Øke den langsiktige produksjonen og utnyttelsen av skogsråstoffet • Redusere skogbrukets og skogsindustriens transportkostnader • Bli ledende på bruk av tre • Være ledende på utvikling og bruk av skogbasert bioenergi • Ha den beste kompetansen som grunnlag for utvikling i skog- og tresektoren 	Tilskudd til <ul style="list-style-type: none"> • Skogsbilveg og drift med taubane og hest • Skogbruksplanlegging med miljøregistrering 	<ul style="list-style-type: none"> • Sikre små og mellomstore bruk i hele Innlandet for å opprettholde produksjons- og arealgrunnlaget • Skape nye markedsmuligheter og øke landbruksproduksjonen og verdiskapingen der det er etterspørsel i markedet • Prioritere lønnsomme og miljø- og klimavennlige driftsmåter basert på god agronomi og skogskjøtsel

*) Fastsatte hovedmål i Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2013–2016 (forlenget til 2017)

Nyskutt granplante. Foto: NORSKOG

innhold

1	Innledning	4
2	Nasjonale føringer og status	4
2.1	Skogsbilveg og drift med taubane og hest	4
2.2	Skogbruksplanlegging med miljøregistrering	5
3	Regionale programmer og strategier med fokus på skog og tre	7
3.1	Strategi for skog- og tresektoren i Innlandet 2013-2016	7
3.2	Bioøkonomistrategi for Innlandet 2017 - 2024	7
4	Virkemidler og tiltak	7
4.1	Tilskudd til skogsvegbygging og til drift med taubane og hest	7
4.2	Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer	7
5	Retningslinjer for prioritering av søknader i Innlandet	8
5.1	Tilskudd til skogsveger og drift med taubane	8
5.2	Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer	10

1. Innledning

Innlandet er landets ledende skogregion, har 30 % av landets produktive skogareal og står for over 40 % av landets hogst til salg for industriell bruk (se illustrasjon). I 2017 ble det avvirket 4,5 millioner kubikkmeter tømmer til en verdi av 1,6 milliarder kroner. Ambisjonen er at denne posisjonen skal styrkes. Innlandet har offensive mål for skogbruket. Regionalt skog- og klima-program er et viktig virkemiddel, men inneholder kun to tilskuddsordninger. Ambisjoner og hovedmål er nedfelt i Bioøkonomi-strategi for Innlandet 2017–2024 og Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2013–2016, som utgjør en felles plattform for satsing på skog og tre for næringa og offentlige myndigheter. Det er lagt opp til en revisjon av Skog- og trestrategien fra 2019.

Omfanget av skogbruket i Innlandet, inkludert skogfondsregnskap og statistikk, finnes i Regionalt bygdeutviklingsprogram 2019–2022 kapittel 4. Klimatiltak i skogbruket er beskrevet i kapittel 3.8.

Figur 1: Kart over prosentvis avvirkning i 2014. Foto/ill: Østlandsforskning.

2. Nasjonale føringer og status

Regionalt skog- og klimaprogram er en oppfølging av den nasjonale skogpolitikken og et delprogram i Regionalt bygdeutviklingsprogram (RBU). Føringerne fra Landbruks- og matdepartementet slår fast:

- Regionalt skog- og klimaprogram skal omfatte ordningene for tilskudd til skogbruksplan med miljøregistrering og tilskudd til skogsvegbygging og drift med taubane og hest
- Regionalt skog- og klimaprogram bør inneholde en kortfattet beskrivelse av status og regionale utfordringer på forannevnte områder og hvordan virkemidlene prioriteres brukt.

Programmet styrer tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer og tilskudd til skogsvegbygging og drift med taubane og hest ut fra regionale prioriteringer og sentralt fastsatte forskrifter. Programmet skal bidra til å forsterke skogens verdiskapings- og klimabidrag gjennom aktivt, bærekraftig skogbruk.

I den store geografien som Innlandet omfatter er det viktig at regionale prioriteringer vektlegges. Andre tilskuddsordninger, spesielt tilskudd til skogkultur, må ses i sammenheng med Regionalt skog- og klimaprogram. Tilskudd gis for å styre og stimulere til aktivitet i en ønsket retning. For skogbruket er økt arealavkastning i form av økt produksjon, kostnadsreduksjon ved transport og økt bruk av tre svært viktig. Dette bidrar samtidig til å nå nasjonale målsettinger innen klima og miljø.

2.1 Skogsbilveg og drift med taubane og hest

Infrastruktur, og spesielt skogsveger, har vært satsingsområde i både Hedmark og Oppland i flere år. Begge fylker har fått

utarbeidet en statusrapport for tilstanden og behovet for investeringer i skogsveger.

Rapporten for Hedmark fra 2015 viser at rundt 1/3 av skogsbilvegene holder god standard, mens 1/3 har behov for vedlikehold. Resten av skogsbilvegnettet (1/3) bør eller må bygges om. Å løfte standarden på hele vegnettet opp til Landbruks- og matdepartementets vegnormaler over en 20-årsperiode, og samtidig utføre nødvendig vedlikehold, forutsetter en årlig investering på 137 millioner kroner.

Rapporten fra Oppland avdekket også et stort behov for både vedlikehold og ombygging. De fleste veiene som ble undersøkt sommeren 2012 og 2013, hadde feil og mangler som krevde inngrep for at veien skulle kunne klassifiseres i veiklasse 3 og kunne brukes som helårsvei. Hele 91% av skogsbilveiene holder ikke standard for veiklasse 3. Halvparten av de registrerte veiene i Oppland ble klassifisert som ikke kjørbare og trengte tyngre opprusting.

Selv om skogsbilvegnettet i Hedmark og Oppland stort sett er godt utbygd, viser rapportene at etterslepet på spesielt vedlikehold og ombygging er stort. Det er likevel fortsatt behov for noe nybygging, som supplement til eksisterende vegnett. Bevilningene har økt de siste årene. Effektiv organisering samt praktisk og teoretisk kompetanse på skogsbilveger er minimumsfaktorer på mange veger.

Betydelige virkesressurser står i bratt terreng. I Oppland i 2014 sto 13 % av den hogstmodne skogen i taubaneterreng (terrengklasse 3) og 9 % av skogen som blir hogstmoden neste 30 år vil stå i taubaneterreng. I Hedmark var tilsvarende tall 5 % og 1 %. (NIBIO Rapporter nr. 52 og nr. 53 2016).

Oppmerksomheten om ras, flom og skred har økt og blitt en sentral del av planleggingsarbeidet i forkant av vegbygging og taubanedrifter. Hyppigere og mer intens nedbør har ført til behov for mer effektive dreneringssystem langs skogsvegene. Større og flere stikkrenner på rett sted samt fungerende grøfter er påkrevd. Oppsamling av vann og etablering av nye vannveier kan få konsekvenser nedstrøms.

Vedlikehold av eldre veger og grøfter, samt tilsyn av stikkrenner, er enkle tiltak for å forebygge skader forårsaket av vann på avveie.

Vedtaksmyndighet for disse ordningene flyttes til kommunene fra 1. januar 2020. Gjeldende retningslinjer for tilskudd til bygging av skogsveger, taubane og hest videreføres derfor for begge fylker i 2019.

2.2 Skogbruksplanlegging med miljøregistrering

Det har vært praktisert noe ulike takstopplegg fylkene imellom. I Hedmark har fellestakst vært dominerende, mens i Oppland er områdetakst mest vanlig. Fellestakst innebærer at kun arealer der skogeierne har bestilt takst blir taksert. Ved en områdetakst

blir et definert område taksert, også de arealene skogeiere ikke har bestilt. Et område består gjerne av en eller flere tilgrensende kommuner. I begge fylker gis større eiendommer anledning til i stor grad å påvirke innhold, prosess og involvering i taksten. I spesielle tilfeller kan enkelttakst (én eiendom) være aktuelt.

Et viktig element i skogbruksplanene er miljøregistreringene. De er påkrevd, både ved skogbrukslova og gjennom næringas sertifiseringsordninger, for at skogeier skal kunne gjennomføre skogbrukstiltak på eiendommen. Alle skogeiere/skogeierdommer i Hedmark og Oppland har i perioden 2001 - 2013 hatt tilbud om skogbruksplan med miljøregistreringer, eller kun miljøregistreringer. Revisjon av miljøregistreringene er derfor helt sentralt i forbindelse med skogbruksplanprosjektene. Dette er forsterket etter at PEFC ved siste revisjon satte varighet på eksisterende registreringer.

Det er påvist at aktiviteten innen både avvirkning og skogkultur øker når skogeier får nye planer.

Det har vært stor oppslutning om takstene i begge fylker de siste årene (80 - 98 %). Tilskuddsordningen er rettet direkte mot skogeier, og skogeiers behov og ønsker.

Bruk av skogbruksplan i praksis. Foto: Silje Ludvigsen

Gjennom landskogtakseringen har man heldekkende skogressursoversikt på lands- og fylkesnivå. Ressurskartleggingssystemet fra NIBIO (SR16) er under stadig utvikling og gir gode estimater og oversikter på kommunenivå og innenfor definerte regioner. Presisjonen på registreringene i disse kartleggingssystemene er ikke nøyaktig nok til å gi et godt beslutningsgrunnlag på eiendomsnivå. Skogbruksplanleggingen gir derimot data til forvaltning av enkelteiendommer og bestand. Utvidet bruk av fjernmålingsdata, som flybilder og laser, gir muligheter til å lage nye og/eller mer brukertilpassede produkter på en mer kostnadseffektiv måte. Levetiden på planene øker ved hjelp av effektive metoder for ajourføring.

Skogbruksplanleggingen har vært gjennom en stor teknologisk utvikling på 2000-tallet. Denne trenden ser ut til å fortsette, og det kan også åpne for nye måter å organisere ordningen på.

Tilskudd til skogbruksplanlegging blir styrt av forskrift, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet (LMD), og blir finansiert av midler over jordbruksoppkjøret. Det innebærer at endringer må avklares med LMD. Fylkesmannen følger utviklingen, og er oppdatert på nye signaler og retningslinjer fra sentralt hold. Mulighetene innen handlingsrommet blir brukt.

Fylkesmannen utarbeider hovedplan for skogbruksplanleggingen. For å få tilskudd til et skogbruksplanprosjekt må prosjektet godkjennes av Fylkesmannen i henhold til hovedplanen. Ny felles hovedplan for Innlandet vil bli utarbeidet på grunnlag av eksisterende hovedplaner for Hedmark og Oppland.

Tabell 1: De viktigste utfordringene fordelt på ordning og region.

	Utfordringer i regionene	
	Dal- og fjellbygder	Flatbygder
Skogsbilveger	Drift i bratt terreng	
	Flaskehalsutbedring knyttet til bruer, snuplasser og bæreevneforsterking over kortere strekninger. Tungt vedlikehold som supplering slitelag, grøfterensk og vegetasjonsrydding	
Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer	Dal- og fjellbygder	Flatbygder
	Ulik praksis i fylkene med fellestakst i Hedmark og områdetakst i Oppland. Generelt: Faget er i utvikling, og behovet kan endres. Hovedplan for skogbruksplanlegging er førende.	

3. Regionale programmer og strategier med fokus på skog og tre

Innlandet har offensive mål for skogbruket. Ambisjoner og hovedmål er nedfelt i Bioøkonomistrategien og Skog- og trestrategien. De utgjør en felles plattform for satsing på skog og tre mellom næringa og offentlige myndigheter. Det er lagt opp til en revisjon av Skog- og trestrategien fra 2019.

3.1 Strategi for skog- og tresektoren i Innlandet 2013–2016

Strategien utløp i 2017. Med Innlandets posisjon i skogbruket har både næringa og det offentlige store ambisjoner og forventninger til videre utvikling i hele skog- og tresektoren. En revidert Skog- og trestrategi vil kunne synliggjøre og målbære dette.

3.2 Bioøkonomistrategi for Innlandet 2017–2024

Fylkeskommunene og fylkesmennene i Innlandet har utarbeidet en felles Bioøkonomistrategi gjeldende fram til 2024. Strategien er vedtatt av begge fylkesting og har fem mål:

1. Kunnskap og kompetanse
2. Marked og konkurransekraft
3. Biologiske ressurser og returstrømmer
4. Samarbeid
5. Synliggjøring og kommunikasjon

Regionalt skog- og klimaprogram berører særlig mål 3; Biologiske ressurser og returstrømmer, som blant annet har tiltak både knytta mot økt produksjon av skog og kvalitetsvirke, og at man skal sikre og utvikle ressursgrunnlaget. Under dette målet ligger også revidering av skog- og trestrategien.

Som en del av arbeidet med Bioøkonomistrategien for Innlandet 2017–2024 har SINTEF gjennomført mulighetsstudiet «Gull i grønne skoger? Analyse av muligheter innen bioøkonomi i Innlandet 2050» (SINTEF rapportnr 2018:01161). Den har fire scenarier mot 2050 der det mest optimistiske scenariet, «Bio-Valley», viser at det kan skapes 25 000 grønne arbeidsplasser i Innlandet.

4. Virkemidler og tiltak

4.1 Tilskudd til skogsvegbygging og til drift med taubane og hest

Tildeling av tilskudd styres gjennom Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 4. februar 2004 (NMSK-forskriften). Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.

NMSK-forskriften inneholder flere ordninger, og av disse har Fylkesmannen vedtaksmyndighet på tilskudd til skogsvegbygging og til drift med taubane og hest, mens kommunen har vedtaksmyndighet på tilskudd til skogkultur og miljøtiltak. Fra 1. januar 2020 flyttes vedtaksmyndigheten igjen tilbake til kommunen. Det vil si i løpet av programperioden.

Det kan settes vilkår for utbetaling av tilskudd til det enkelte tiltak. Vilårene må være i samsvar med tiltakenes formål. Det kan gis tilskudd til utdrift av skogsvirke med taubane, hest o.a.

Tilskudd kan bare gis der det er foretatt registrering av miljøkvaliteter i området. I områder der det ikke er foretatt ordinære miljøregistreringer, skal det stilles krav om gjennomføring av de føre-var-tiltak som er nedfelt i Norsk PEFC skogstandard.

4.2 Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Ordningen er styrt gjennom *Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer*, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 4. februar 2004 og tilhørende Rundskriv om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistrering fra daværende Statens landbruksforvaltning 8. april 2010. Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere til skogbruksplanlegging som et grunnleggende virkemiddel for å fremme et bærekraftig skogbruk med aktiv næringsmessig utnyttning av skogressursene på kort og lang sikt, og slik at biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Tilskuddsordningen omfatter utarbeiding av skogbruksplaner og ressursoversikter (som er et enklere produkt enn skogbruksplaner da de ikke har behandlingsforslag). Begge har med miljøregistrering.

Fylkesmennene utarbeider hovedplan for skogbruksplanleggingen i eget fylke. Nye prosjekter settes i gang i samarbeid mellom kommunene og Fylkesmannen. Prosjektene rulleres etter behov og ut fra når et område sist ble taksert. For Oppland ligger nå kommunene inne i en prioritering fra 2017 til 2032. Hedmarks hovedplan er gjeldende fra 2014 til 2018. Den blir revidert i 2019 med en konkret handlingsplan for de neste 3–4 år. En ny felles hovedplan for Innlandet vil utarbeides på grunnlag av disse. Fylkesmannen har oversikt over tidspunkt for siste taksering for hele fylket. Miljøregistrering er et krav i forbindelse med skogbruksplanlegging. Fylkesmannen fastsetter tilskuddssatser, og må i denne sammenheng vurdere arealkostnader og tilskuddsandel i forhold til effektiv bruk av virkemidlene. Bruk av tilskuddsmidler forutsetter at Fylkesmannen har godkjent at taksten kan inngå i fylkets hovedplan for skogbruksplanlegging.

5. Retningslinjer for prioritering av søknader i Innlandet

5.1 Tilskudd til skogsveger og drift med taubane

Vedtaksmyndigheten for disse ordningene overføres til kommunene fra 1. januar 2020. Gjeldende retningslinjene for prioritering av søknadene i Hedmark og Oppland videreføres derfor for 2019, med mindre justeringer av satsene for Oppland. Overføringen til kommunene innebærer at disse står fritt til å gjøre egne prioriteringer innenfor rammene av nasjonalt fastsatt forskrift.

Tabellen på neste side viser hovedtrekkene i gjeldende prioriteringsretningslinjer og tilskuddssatser for skogsveger i Innlandet, som vil gjelde fram til kommunene overtar vedtaksmyndigheten:

Taubane Gausdal. Foto: Anne Mæhlum

	Oppland	Hedmark
Prioriteringskriterier – veg	<p>Ved prioritering mellom anlegg og støttenivå vektlegges flere faktorer som blant annet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veiens lengde • kvantum i hogstklasse IV og V som sokner til vegen og vegens dekningsområde. • antall interessenter i vegprosjektet • et operativt veilag med fungerende styre, godkjente vedtekter og regelmessige årsmøter • traktorveger i vegklasse 8 kan gis tilskudd unntaksvis. <p>Kommunene skal foreta en generell vurdering av tilskuddssøknadene, som blant annet å bedømme skogbrukets andel i veien. Kommuner som søker tilskudd til flere veganlegg utarbeider egen prioritering</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ombygging av bruer. 2. Ombygging av hovedveger til vegklasse 2 eller 3. 3. Velteplasser/avkjøringer langs offentlig veg. Slike tiltak skal skje i samarbeid med vegmyndigheten. 4. Punktutbedringer for å tilpasse vegene til lange og tunge vogntog. 5. Ombygging og nybygging av bilveger som ikke kommer inn under pkt. 2 6. Vinterbilveger over myr og korte strekninger over/gjennom morenerygger. 7. Traktorveger 8. Med hovedveger menes veger som har et stort dekningsområde. Det kan være en hovedveg alene eller en hovedveg som fanger opp flere sideveger. 9. Fellestiltak prioriteres.
Tilskuddssatser – veg	<p>Det kan gis tilskudd på inntil 50 % av kostnadene på alle vegprosjekter og ny-/ombygging av bruer. Dersom søknad fremmes av en operativ vegforening som har flere interessenter, godkjente vedtekter og et fungerende styre, kan Fylkesmannen vurdere høyeste tilskuddssats.</p>	<p>Tilskudd til skogsveger prioriteres foran tilskudd til bratt terreng og drift med hest.</p> <p>Det kan gis et tilskudd på inntil 50 %. Fylkesmannen stiller som vilkår ved tildeling av tilskudd at vegen skal vedlikeholdes i den standard og vegklasse den er bygd i 25 år.</p>
Minimum anleggskostnad – veg	kr 40 000,-	kr 25 000,-
Kriterier for tilskudd til drift i bratt terreng og taubane	<p>Tilskuddsordningen omfatter bruk av taubane og slepebane. Det kan gis tilskudd bare dersom bruk av taubane ut fra lokale driftsforhold er et rasjonelt og hensiktsmessig driftsopplegg. Området må være avsatt til landbruksformål i arealplanen, og arealet skal fortsatt brukes til skogbruksformål. Der arealet skal omdisponeres til andre formål ytes ikke tilskudd. Det gis ikke tilskudd til hogstmaskindrifter</p>	<p>Det gis ikke tilskudd til traktorvegdrifter. Tilskudd kan som hovedregel gis der lilengden er over 75 meter og hellingen over 40 %.</p> <p>Drifter i bratt terreng som det søkes tilskudd til skal være vurdert og prioritert av kommunen på forhånd. Det gis ikke tilskudd til hogstmaskindrifter i bratt terreng.</p>
Tilskuddssatser- taubane og hest	<p>For taubanedrifter i 2019 gjelder følgende grunntilskudd for gran og furu, uavhengig av banelengde: Gran: 100 kr/m³ Furu/lauv: 120 kr/m³ Hest: 45 kr/m³</p>	<p>Inntil 80 kr/m³ begrenset oppad til 1200 kr/dekar. Hest: 30 kr/m³</p>
Søknadsfrister	Ingen	<p>For skogeier til kommunen: 1. mars og 1. oktober. For kommunen til Fylkesmannen: 1. april og 1. november</p>

Tabell 2: Hovedtrekk i gjeldende prioriteringsretningslinjer og tilskuddssatser.

5.2 Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Søknadene prioriteres av Fylkesmannen i henhold til hovedplan for skogbruksplanlegging i Innlandet. Det er aktuelt med både fellestakst og områdetakst, og ved spesielle forhold også enkelttakst. Arbeidet i et område går over flere år.

I og med at Hedmark organiserer fellestakster og ikke områdetakster, er det ikke nødvendigvis hele kommuner som er med.

Fylkesmannen har oversikten over når og hvor det ble taksert sist. Dette vil være en del av beslutningsgrunnlaget for nye takstprosjekter. Initiativ og endelig beslutning gjøres imidlertid i kommune/kontaktutvalg/næringa/private. Andre ting som påvirker tidspunkt for prosjekter er nasjonale programmer for dataetablering (laser- og billedata).

Tabell 3: Prioriterte områder for skogbruksplanlegging i Innlandet i programperioden:

År	Oppland	Hedmark
2019	Vågå - kun Langmorkje almenning	Deler av Trysil*
2020	Øyer og Gausdal	
2021 - 2022	Østre Toten	Kongsvinger

*) I tillegg er det per 2018 takstprosjekter i oppstartfasen i Rendalen og privat-skogene i Løten og Hamar.

Kongler frøforsyning. Foto: FMOP

Fotograf, forsidebilder:

RBU

Til venstre: Norskog

Midten: Karoline Finstad Vold

Til høyre: Kristin Ødegård Bryhn

RNP

Til venstre: Jørgen Skaug

Midten: Astrid Øversveen

Til høyre: Karoline Finstad Vold

RMP

Til venstre: Vegard Urset

Midten: Karoline Finstad Vold

Til høyre: Vegard Urset

RSK

Til venstre: Shutterstock

Midten: Berit Sannes

Til høyre: Jørn-R. Follum